

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2006-4-80 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 06-53/688-195
Karar Tarihi : 20.7.2006

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **II. Başkan** : Tuncay SONGÖR
Üyeler : Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, Süreyya ÇAKIN.

B. RAPORTÖRLER: Metin HASSU, Muhammed GÜNDOĞDU, Sinan BOZKUŞ

C. ŞİKÂYET EDEN: Tacettin DEMİR
Kocaköy Mal Müdürlüğü 21450 Kocaköy/Diyarbakır

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA

20 **YAPILANLAR** : - Öz Diyarbakır Ltd. Şti.
İnönü Cad. No: 3/6 Diyarbakır
- Yeni Diyarbakır Ltd. Şti.
İnönü cad. No:27/A Diyarbakır
- Has Diyarbakır Ltd. Şti.
İnönü Cad. No:28 Diyarbakır
- Özlem Diyarbakır Ltd. Şti.
Elazığ Yolu 1. km Tunç Güneş Petrol arkası/Diyarbakır
- Diyarbakır Sur Ltd. Şti.
Seyrantepe Belediye Garajı No:1 Diyarbakır

30 **E. DOSYA KONUSU:** Diyarbakır ilinde faaliyet gösteren şehirlerarası otobüs firmalarının ortak bir fiyat tarifesi belirlemek suretiyle 4054 sayılı "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun"u ihlal ettikleri iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ : Kurum kayıtlarına intikal eden başvuruda özetle, şehirlerarası otobüs bilet fiyatlarının firmaların aralarında anlaşma yapmaları sebebiyle yükseldiği ve bu fiyatlar üzerinden herhangi bir indirim yapılmadığı ifade edilerek konunun incelenmesi talep edilmektedir.

40 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 10.5.2006 tarih ve 2917 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 31.5.2006 tarih, 2006-4-80/İİ-06-SY sayılı İlk İnceleme Raporu, 7.6.2006 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve Diyarbakır ili merkezli otobüs ile şehirlerarası yolcu taşıma hizmetleri pazarında rekabetin ihlal edilip edilmediğinin ve dolayısıyla 4054 sayılı Kanun kapsamında soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi gereğince önaraştırma açılmasına

06-41/508-M sayılı karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 13.7.2006 tarih 2006-4-80/ ÖA-06MH sayılı Önerge Raporu, 17.7.2006 tarih ve REK.0.08.00.00-110/174 sayılı Başkanlık Önergesi ile 06-53 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

50

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; Diyarbakır merkezli faaliyet gösteren otobüs firmalarının aralarındaki rekabeti sınırlar mahiyette bir anlaşma yaptıkları veya bu yönde bir uyumlu eylemin içerisinde oldukları iddiasını kanıtlamaya yeterli delil olmaması sebebiyle şikâyet konusu ile ilgili bir soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

60

İlgili ürün pazarı, haklarında önaraştırma yürütülen tarafların faaliyetleri dikkate alınarak “otobüs ile şehirlerarası yolcu taşıma hizmetleri pazarı” olarak belirlenmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Önaraştırmaya konu şehirlerarası yolcu taşıma şirketlerinin faaliyetlerini Diyarbakır ilinde gerçekleştirdikleri göz önüne alınarak coğrafi pazar “Diyarbakır ili” olarak tespit edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

70

Önaraştırma sürecinde raportörlerce yapılan yerinde incelemelerde elde edinilen bilgi ve belgelere aşağıda yer verilmiştir:

I.2.1. 27.6.2006 tarihinde Ulaştırma Bölge Müdürlüğü'nde Şube Müdürü ile yapılan görüşmede aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

80

“Rekabet Kurumu'nun Şanlıurfa ile ilgili soruşturma kararından haberimiz vardır. Ancak Diyarbakır'da otobüs işletmelerinin benzer bir anlaşma içerisinde bulunduğu dair Müdürlüğümüze herhangi bir şikâyet gelmediği gibi bu konuda herhangi bir duyurumuz da olmamıştır. Böyle bir şikâyet ya da bir duyur almış olsaydık Ulaştırma Bölge Müdürlüğü olarak biz de mutlaka bir inceleme yaparak yönetmeliğimiz gereğince yaptırım uygulardık. Ulaştırma Bakanlığı'nın belirlediği taban fiyatlar yıkıcı rekabetin önlenmesi amacıyla tespit edilmiş, otobüs işletmelerinin maliyetlerini başa baş karşılayabilecek ya da maliyetlerin altında bir düzeydedir. Söz konusu otobüs işletmelerinin bize onaylattıkları ücretler ise bunun çok fazla üzerinde değildir, makul düzeydedir. Zaten otobüs firmalarının da yüksek fiyat uygulamaları gerek çevre illerden gelerek Diyarbakır'dan yolcu alan rakip otobüs firmaları gerekse Onur Air gibi özel hava yollarının çok düşük rakamlarla yolcu taşımaları nedeniyle mümkün olmamaktadır. Ayrıca belirtilmesi gereken diğer bir husus otobüs firmalarının bilet fiyatlarının birbirine çok yakın veya aynı olması aralarında yazılı bir anlaşma olduğuna kanıt teşkil edemez oluşudur. Bunun nedeni

90

firmaların faaliyet maliyetlerinin birbirine çok yakın olması ve faaliyet gösterdikleri mekânların çoğu zaman aynı olmasıdır. Bunun yanı sıra uygulanacak fiyat tarifelerinin Müdürlüğümüzce uygun bulunma ve onay verilme zorunluluğunun bulunması nedeniyle bu onaylanan fiyatların üzerine çıkmaları yasaktır. Bu uygulama da otobüs firmalarının uyguladıkları fiyatların birbirine yakın olması ihtimalini artırmaktadır.”

1.2.2. 27.6.2006 tarihinde Öz Diyarbakır Seyahat Ltd. Şti. Müdürü ile yapılan görüşmede kendisi,

100 *“Şehirlerarası otobüs bilet fiyatlarını şirketimizin kendi maliyetine, en önemli kalem olan mazot fiyatlarına göre belirlemekteyiz. Ulaştırma Bakanlığından onaylı fiyat listelerinin üzerine çıkmamız zaten yasaktır. Uygulamada ise gerek faaliyet gösteren özel hava yolları gerek çevreden gelen diğer otobüs firmaları nedeniyle bu fiyatların altında fiyat uygulamaktayız. Ancak Ulaştırma Bakanlığının yayınladığı taban fiyatın altına inmemiz mümkün olmamaktadır. Ayrıca bilindiği gibi, en önemli maliyet kaleminiz olan mazot fiyatlarında ciddi artışlar olmasına rağmen bir yıldır uyguladığımız fiyatlarda herhangi bir yükselme olmamıştır. Örneğin yaklaşık bir yıldır İstanbul için uyguladığımız fiyatlar 40–50 YTL aralığında değişmektedir. Zaten otobüs firmaları arasındaki rekabetten dolayı daha yüksek fiyat uygulamamız mümkün olmamaktadır. Terminalde otobüs şirketlerinin fiyatlarının birbirine yakın olması hepimizin benzer maliyetlere sahip olmamız dolayısıyla normaldir. Ancak size verdiğimiz fatura örneklerinden de anlaşılacağı üzere farklı firmalar kendi fiyatlarıyla çalışmaktadır. Aramızda herhangi bir anlaşma yoktur. Ayrıca Diyarbakır’da faaliyet göstermeyen ancak Diyarbakır’da şubesi bulunan diğer illerin firmalarını herhangi bir şekilde zorlamadık.”* şeklinde görüş belirtmiştir.

110

120 *Haklarında önaraştırma açılan diğer seyahat şirketleri Özlem Diyarbakır Ltd. Şti., Has Diyarbakır Ltd. Şti., Yeni Diyarbakır Ltd. Şti. ve Diyarbakır Sur Ltd. Şti. Müdürleri de benzer ifadeler kullanarak bilet fiyatlarını belirlerken serbest davranmadıklarını, Ulaştırma Bakanlığı’nın belirlediği alt ve üst sınırlar içinde fiyat belirleyebildiklerini, mazot fiyatlarının çok önemli bir maliyet kalemi olduğunu, buna rağmen fiyatları bir yıldır artırmadıklarını belirtmişlerdir. Havayolu şirketlerinin devreye girmesiyle üstlerinde daha fazla rekabetçi baskı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Diyarbakır merkezli olmayan diğer otobüs şirketlerine baskı yaptıkları iddialarının gerçeği yansıtmadığını söylemişlerdir.*

1.2.3. 27.06.2006 tarihinde Diyarbakır merkezli olmayan otobüs firmalarından Siirt Petrol Ltd. Şti. ve Lider Turizm Ltd. Şti. acentesi; Öz Silvanlar, Öz Elbistan ve Batman Barış Seyahat şahıs işletmeleri acentesi ile Lüks Batman, Kafkas Kars ve Lider Bingöllü Şahıs İşletmeleri acenteliğini yapan kişilerle yapılan görüşmede aşağıdaki bilgiler edinilmiştir:

130 *“Biz burada, Siirt, Van gibi çevre illerden gelen ve güzergâhları nedeniyle Diyarbakır’dan geçen firmaların acentesi olarak faaliyet göstermekteyiz. Fiyatlarımızı belirlerken Ulaştırma Bakanlığından onaylı fiyat listelerini dikkate almaktayız. Otobüslerin doluluk oranına göre aynı güzergâhlar için farklı zamanlarda farklı fiyatlar uygulamaktayız. Ulaştırma Bakanlığının yayınladığı taban fiyatın altına inmemiz mümkün olmamaktadır. Faaliyetler için uygulanan fiyat*

06-53/688-195

konusunda firmalar arasında herhangi bir anlaşma olmadığı gibi Diyarbakır merkezli firmalardan bizlere karşı herhangi bir baskı da söz konusu değildir.”

140 **I.2.4** Ulaştırma Bakanlığı'nın yayınladığı *Karayolu ile Şehirlerarası Yolcu Taşımacılığı Alanında Uygulanacak Taban Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğ*'de, uygulanacak olan taban ücret tarifesi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

YOL MESAFESİ (KM)	TARİFE (YTL)	YOL MESAFESİ (KM)	TARİFE (YTL)
101-125	7,80	801-900	32,24
126-150	8,84	901 -1000	33,80
151-175	9,36	1001-1100	35,36
176-200	10,40	1101-1200	37,44
201-250	11,96	1201-1300	39,00
251-300	13,52	1301-1400	41,08
301-375	16,64	1401-1500	43,16
376-450	18,72	1501-1625	45,24
451-525	21,32	1626-1750	47,84
526-600	23,92	1751-1875	49,92
601-700	26,00	1876-2000	52,52
701-750	28,08	2001 ve üzeri	55,12
751-800	30,68		

Buna göre Diyarbakır'dan Ankara'ya taban fiyat 33.80 YTL, İstanbul'a 41.08 YTL, İzmir'e ise 43.16 YTL'dir. (Diyarbakır-Ankara arası 921 km, Diyarbakır-İstanbul arası 1372 km ve Diyarbakır-İzmir arası 1424 km.)

150 **I.2.5** Şikâyet edilen otobüs firmalarının Ulaştırma Bakanlığı Diyarbakır Bölge Müdürlüğü tarafından onaylanmış yolcu taşıma fiyat tarifesi Diyarbakır'dan Ankara, İstanbul, İzmir güzergâhları için aşağıdaki şekildedir:

FİRMA	GÜZERGAH	FİYAT (YTL)
ÖZ Diyarbakır	İstanbul	75
Yeni Diyarbakır	İstanbul	60
Özlem Diyarbakır	İstanbul	69
Diyarbakır Sur	İstanbul	60
FİRMA	GÜZERGAH	FİYAT (YTL)
ÖZ Diyarbakır	Ankara	60
Yeni Diyarbakır	Ankara	40
Özlem Diyarbakır	Ankara	48
Diyarbakır Sur	Ankara	50

FİRMA	GÜZERGÂH	FİYAT (YTL)
ÖZ Diyarbakır	İzmir	75
Yeni Diyarbakır	İzmir	60
Özlem Diyarbakır	İzmir	65
Diyarbakır Sur	İzmir	60

1.2.6 Raportörlerce yapılan yerinde incelemeler sırasında şikâyet edilen beş otobüs firmasından alınan bilet koçanlarında, Diyarbakır-İstanbul otobüs bilet fiyatlarının 35–50 YTL arasında, Diyarbakır-Ankara otobüs bilet fiyatlarının 30–40 YTL arasında, Diyarbakır-İzmir otobüs fiyatlarının ise 35–60 YTL arasında olduğu tespit edilmiştir.

J. GEREKÇE ve HUKUKİ DAYANAK

160 Diyarbakır Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde yazıhanesi ve/veya acentesi bulunan seyahat firmalarında raportörlerce yapılan yerinde inceleme esnasında bilet fiyatlarının belirlenmesine yönelik herhangi bir anlaşmaya ilişkin bir delile ulaşılmamıştır. Ayrıca Diyarbakır Ulaştırma Bölge Müdürlüğünde Şube Müdürünün ifadesi de, haklarında inceleme yapılan teşebbüslerin aralarında anlaşma yapmadıkları yönündedir.

1.2.4 sıra sayılı tespitte firmaların uygulayacakları minimum fiyatlara ilişkin tarife, 1.2.5 sıra sayılı tespitte ise firmaların Ulaştırma Bölge Müdürlüğü'ne onaylattıkları fiyat tarifeleri vardır. Bu listede Diyarbakır kalkışlı güzergâhlara ilişkin bilet fiyatları yer almaktadır. Ayrıca kararın 1.2.6 sıra sayılı tespitinde yer verilen muhtelif otobüs bileti örnekleri ile "Tarife"de yer alan fiyatların uyuşmadığı görülmektedir. Örneğin; Diyarbakır-Ankara hattında firmaların ekseriyetinin 35 YTL bilet ücreti belirledikleri, onaylatılan tarifede ise bu hat için belirlenen fiyatın 60 YTL olduğu görülmektedir. İstanbul ve İzmir illeri için de aynı durum söz konusudur. Yani firmalar havayolu firmalarının ve çevre illerden gelen otobüs firmalarının da devreye girmesi sonucu artan rekabetten dolayı fiyatlarını düşürmek zorunda kalmışlardır. Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirlenen taban fiyatın dahi altında bilet kestikleri elde edilen bilet koçanlarından anlaşılmaktadır. Örneğin Diyarbakır-İstanbul arası minimum ücret 41,08 YTL olmasına rağmen kesilen bilet koçanlarından 40 YTL ye yolcu taşındığı anlaşılmaktadır.

180 İncelenmesi gereken diğer bir husus da teşebbüsler arasında bir uyumlu eylemin olup olmadığıdır. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasında; "*Bir anlaşmanın varlığının ispatlanmadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.*" hükmü yer almaktadır. Kanun'un anılan maddesinin 3. fıkrasında ise; "*Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.*" ifadesi yer almaktadır.

190 Raportörlerce yapılan yerinde incelemelerde edinilen bilgilere göre, Diyarbakır merkezli faaliyet gösteren seyahat firmaları aynı güzergâhlarda yolcu taşıyan Siirt, Ağrı, Batman, Van merkezli teşebbüslerin rekabet baskısı ile karşı karşıyadır. Bu firmaların Diyarbakır Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde yazıhanelerinin bulunduğu ve bu terminalden yolcu

06-53/688-195

aldıkları görülmektedir. Hâlihazırda 34 teşebbüsün faaliyet gösterdiği bir pazarda uyumlu eylem yoluyla fiyat rekabetinin ortadan kaldırılabilmesi mümkün görünmemektedir. Yerinde inceleme sırasında elde edilen bilet fiyatlarından da teşebbüslerin aynı güzergâhta birbirlerinden farklı fiyatlar uyguladıkları anlaşılmaktadır. Bir uyumlu eylemin ispatlanmasının en büyük kanıtının fiyat hareketleri olduğu düşünüldüğünde teşebbüsler arası bir uyumlu eylemin var olduğundan bahsetmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

K. SONUÇ

200

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Diyarbakır ili merkezli otobüs ile şehirlerarasında yolcu taşımacılığı pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin 4054 sayılı "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun"un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasını destekler nitelikte yeterli kanıt bulunamadığından bu teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.